

Jordi Martí

Praga és la ciutat de la música. A la Plaça de la Ciutat Vella, el nucli turístic de la ciutat, també hi ha desenes de "tiqueters", com a la platja de s'Arenal. Però van vestits de Mozart i venen entrades pels 10 o 12 concerts i les tres o quatre òperes a les que hom pot anar cada dia, sempre i quan un tingui moneda estrangera a la butxaca. Els txecs no podrien viure sense música, però la inflació els ha obligat a renunciar a l'extraordinària oferta musical de la seva ciutat. A finals del segle XVIII, mentre el públic esnob de Viena ignorava el geni de la música que era Mozart, els ciutadans de Praga aplaudien les seves òperes: el 1787 Mozart hi va viatjar per dirigir personalment l'estrena del seu *Don Giovanni*. Quan va morir, Mozart fou enterrat a Viena com un desconegut. Als funerals de Praga, en canvi, varen assistir-hi 4.000 persones, la major part de les quals no va poder entrar a l'església de San Mikuláš de Malá Strana, on s'interpretava el seu inacabat *Rèquiem*. No és d'estranyar, doncs, que el 1984 Milos Forman, quan va filmar *Amadeus*, el seu personal homenatge al geni de Mozart, a partir de l'obra de teatre de Peter Shafer, decidís utilitzar els carrers de Praga i els interiors dels seus palaus per recrear els de la ingrata Viena. Era el mínim que mereixia aquesta ciutat melòmana, cuna d'alguns dels millors músics de la tradició occidental: Jan Dismas Zelenka, Karel Stamitz, Antonín Dvořák, Leos Janacek o Bedřich Smetana.

Si un grata una mica, descobreix que no tot és música a Praga, que la ciutat té també el seu vessant cinematogràfic. L'efervescència cultural de la ciutat en les primeres dècades del segle es va transmetre a la seva cinematografia muda, de la qual destaca el realitzador Gustav Machaty, que va descobrir l'erotisme de Hedy Lamarr, a qui va filmar nua en dos films d'una audàcia sorprenent per a l'època: *Eroticon* (1928) i *Extasi* (1933). L'actriu, aleshores usava el seu nom autèntic, Eddy Kiesler, que va canviar pel de Hedy Lamarr a Hollywood, on va tenir una carrera desigual, però

amb títols emblemàtics com *Alger* (1938) de John Cronwell o *Samsó i Dalila* (1951) de l'inefable Cecil B. de Mille. La senyora Lamarr vivia més preocupada pels seus sis matrimonis, preferentment amb industrials i financers, que per arrodonar les seves interpretacions a la pantalla.

Durant l'ocupació alemanya i el posterior protectorat soviètic, disfressat de govern popular, el cine txec va entrar en una profunda decadència, de la qual no en sortiria fins als anys seixanta, amb un grup de directors i guionistes formats o vinculats a les aules de la Escola d'Estudis Cinematogràfics de Praga, que comptava entre els seus professors amb l'escriptor Milan Kundera. El reconeixement internacional d'aquella generació, que intentava superar els estrets marges estètics del Realisme Socialista, va arribar a obtenir dos Oscars consecutius a pel·lícules txeces: l'any 1966 a Janos Kadar per *La tenda del carrer major* i el 1967 a l'obra mestra de Jiri Menzel *Trens rigorosament vigilats*, sobre la novel·la homònima de Bohumil Hrabal. En aquest grup es movia un jove director anomenat Milos Forman, que s'havia format a l'espectacle de la Llanterna Màgica, combinació de teatre, música i cine. El seu primer èxit cinematogràfic el va obtenir pel film *¡Foc, bombers!* (1967), una paròdia càustica i cruel sobre la societat txeca a partir de l'elecció de Miss Bomber a una petita ciutat de províncies. Aquest miratge d'una cinematografia lliure es va acabar amb la invasió soviètica del 1968. Milos Forman va emigrar als Estats Units, amb una filmografia desigual, però amb títols que, en el seu moment, varen tenir un cert ressó, com *Alguien voló sobre el nido del cuco* (1975), *Hair* (1979) o *Amadeus* (1984).

Praga és un escenari de mida real poc aprofitat pel cine. Una excepció és *La insuportable levedad del ser* (1990-1991) de Philip Kaufman, basada en la famosa novel·la de Milan Kundera, que recrea una de les pàgines traumàtiques de la recent història txeca, l'ocupació de Praga pels tancs del Pacte de Varsòvia, que va acabar amb el somni democràtic de tot un país. ■

